

בגזירה שוה מה לחלן באדם פרה בכולו
טהור, אף כאן בבגדים פרה בכולו טהור.
ורבנן חולקים על רבי יונתן בן אבטולמוס,
שבנגעי בגדים אפילו פרה בכולו טמא.

ואם יכניס אדם בגד כזה שהנגע פרה בכולו,
למקדש, או שהוא יגע בבגד הזה ויכנס
למקדש, הרי שלפי רבנן הוא חייב כרת,
ולפי רבי יונתן בן אבטולמוס הוא פטור
מכרת.

“דברי” — אלו הערכין והחרמים
והקדישות.

הערכין יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי מאיר
ורבנן —

דתניא: המעריך פחות מבן חדש שאמר על
תינוק פחות מבן חדש “ערכו עלי”. והרי
בפרשת ערכין שבתורה נאמר שרק מבן חדש
ומעלה יש לו “ערך” שהמעריך צריך ליתן
כפי הקצוב שם בפרשה —

רבי מאיר אומר: נתן דמיו המעריך צריך
לתת להקדש כפי השווי של התינוק אילו
היה נמכר בשוק לעבד.

וחכמים אומרים: לא אמר כלום ואינו חייב
ליתן כלום.⁽⁹¹⁾

ויש במחלוקת זו נפקא מינה לענין איסור
כרת, באופן שהגזבר בא ומשכן את אותו
אדם שנדר בצורה כזאת, שלפי רבי מאיר

משום דכתיב “קיר” בלשון יחיד [שם לז]
“ומראיהן שפל מן הקיר”. וכתיב “קירות”
בלשון רבים [שם] “והנה הנגע בקירות
הבית”.

איזהו קיר שהוא כקירות?

הוי אומר: זה קרן זוית! ששתי הקירות
מתחברות שם לקיר אחד.

ורבנן חולקים על רבי אלעזר ברבי שמעון
שאינן צריך ששתי האבנים יהיו דוקא בקרן
זוית אלא אפילו באמצע הקיר.

ואם יכנס אדם לבית כזה שהנגע מתפשט על
שתי אבנים באמצע הקיר, הרי שלפי רבנן
הוא טמא, וכשיכנס למקדש הוא יתחייב
כרת. ולפי רבי אלעזר ברבי שמעון הוא יהיה
פטור מכרת.

נגעי בתים יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי
יונתן בן אבטולמוס ורבנן —

דתניא: רבי יונתן בן אבטולמוס אומר:
מנין

א-פג לפריחה בבגדים כשפרחה הצרעת
והתפשטה לכל הבגד שהיא טהורה? שהרי
לא מצינו דין זה אלא בנגעי אדם שנאמר
[שם יג יב] “ואם פרוח תפרח הצרעת
בעור... טהור הוא”.

נאמרה “קרחת וגבחת” באדם, ונאמרה
“קרחת וגבחת” בבגדים ואנו לומדים

שרבי מאיר סובר אין אדם מוציא דבריו לבטלה,
והרי הוא יודע שאין “ערך” לפחות מבן חדש,
ובודאי התכוין בנדרו “לשם דמים”. ורבנן
סוברים שאדם מוציא דבריו לבטלה.

אלא צריך לפרש שהנפקא מינה הוא לענין
ככר של תרומה כדלעיל בהערה 80. תוס' ד"ה
בפלוגתא.

91. הגמרא בערכין [ה א] מבארת את מחלוקתם,

קדשים קלים. (92)

ולפי רבי יהודה בן בתירא, הרי שאותו דבר שהוחרם בסתם הוא הקדש לבדק הבית והנהנה ממנו חייב בקרבן אשם מעילות, ואילו לפי חכמים שהוא ניתן לכהנים, הרי שאין בו קדושה ואין חיוב אשם על הנהנה ממנו. והרי הדבר נוגע לאיסור כרת כפי שנתבאר לעיל.

הקדשות יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן —

דתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: אפילו צינורא מזלג קטן שטווין בו זהב של הקדש צריכה עשרה בני אדם שמאים שיעריכו את שווייה כדי לפדותה מן ההקדש.

ורבנן חולקים עליו שדי בשלשה שמאים בלבד כדי לפדות מטלטלין מן ההקדש.

ואם פדו חפץ של הקדש בשלשה שמאים בלבד, הרי שלפי רבי אליעזר בן יעקב החפץ נשאר הקדש, ואילו לפי רבנן הוא יצא לחולין. ואם כן הדבר נוגע לאיסור כרת באופן שיהנו מהחפץ הזה ויביאו עליו אשם מעילות.

"ריבות" — זה השקאת סוטה ועריפת העגלה וטהרת מצורע.

השקאת סוטה יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע —

דתנן בתחילת מסכת סוטה: המקנא לאשתו מי שמתרה באשתו שלא תתיחד עם איש

המשכון הוא הקדש ואי אפשר לקדש בו את האשה, ולפי רבנן המשכון נשאר ברשות הבעלים ויכול לקדש בו את האשה, נמצא שהמחלוקת הזו נוגעת לענין איסור אשת איש.

ועוד יש נפקא מינה, שלפי רבי מאיר שהמשכון הוא הקדש, אם יהנה ממנו אדם הוא יתחייב להביא קרבן אשם מעילות, ואם יאכל מאותו אשם אדם טמא הוא יתחייב כרת, ואילו לפי רבנן שהמשכון אינו הקדש ומותר ליהנות ממנו, אם כן אותו אשם הוא חולין, ואין חיוב כרת על אותו אדם שאכל ממנו כשהוא טמא.

החרמים יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן —

דתנן במסכת ערכין [כח ב]: רבי יהודה בן בתירא אומר: סתם חרמים שאמר על דבר מנכסיו "הרי זה חרם" ולא פירש אם לבדק הבית אם לכהנים — ניתנים לבדק הבית, שנאמר [ויקרא כז כח] "כל חרם קדש קדשים הוא לה".

וחכמים אומרים: סתם חרמים ינתנו לכהן, שנאמר במי שהקדיש את שדה אחוזתו [שם כא] "כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו" משמע שסתם חרמים הם לכהן.

אם כן שסתם חרמים לכהן מזה תלמוד לומר "כל חרם קדש קדשים הוא לה" שמזה משמע שסתם חרם הוא הקדש?

ללמד שהחרם הניתן לכהנים חל על קרבנות שהם קדשי קדשים, ועל קרבנות שהם

92. המשנה ממשיכה שם לפרש שאין החרם חל ממש על הקרבנות שינתנו הם עצמם לכהן אלא

פלוני —

רבי אליעזר אומר: מקנא על פי שנים ההתראה צריכה להיות בפני שני עדים, ואם לא קינא לה בפני שני עדים היא אינה נאסרת עליו אף אם הסתתרה עם פלוני, וגם אינו יכול להשקותה את המים המאררים.

אך ומשקה על פי עד אחד כדי להשקותה את המים המאררים די בעד אחד שיעיד שהיא הסתתרה עם פלוני או על פי עצמו שהבעל עצמו בא ואומר שראה שהסתתרה עם פלוני לאחר שהתרה בה, אף בכך די לאוסרה עליו עד שתשתה את המים המאררים.

רבי יהושע אומר: מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים שגם הסתירה צריכה להיות על פי שני עדים שיעידו שהסתתרה עם פלוני, ואם לאו הוא אינו יכול להשקותה ואינה נאסרת עליו על ידי הסתירה.

ואשה זו שיש רק עד אחד שהסתתרה עם פלוני, הרי שלדברי רבי אליעזר היא אסורה על בעלה כל עוד שהיא אינה שותה את המים המאררים לברר אם נטמאה אם לאו.

ואם היא אינה רוצה לשתות, בעלה חייב לגרש אותה מבלי לשלם לה את כתובתה.

ואילו לדברי רבי יהושע היא מותרת לבעלה, ואם הוא רוצה לגרשה הוא חייב ליתן לה את כתובתה.

וכאשר האשה הזאת תמכור את כתובתה

לאדם אחר, והוא יתפוס את ממונו של הבעל כתשלום על הכתובה, הרי שלפי רבי אליעזר הממון שבידו הוא גזל והאשה שיקדש בממון הזה אינה מקודשת, ואילו לפי רבי יהושע הממון שייך לו והאשה מקודשת.

נמצא שמחלוקת זו נוגעת לאיסור אשת איש שעונשו כרת.

עריפת עגלה יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי עקיבא —

דתנן [שם מה ב]: מאין מאיזה מקום בגופו של החלל שנמצא בשדה היו מודדין את המרחק ממנו לערים שמסביב, כדי לידע מי מהם הכי קרובה שחייבת להביא עגלה ערופה?

רבי אליעזר אומר: מטיבורו של החלל.

רבי עקיבא אומר: מחוטמו.⁽⁹³⁾

רבי אליעזר בן יעקב אומר: ממקום שנעשה חלל דהיינו מצוארו כמו שנאמר [יחזקאל כא לד] "לתת אותך אל צוארי חללי הרשעים". ומכאן שסתם חלל הוא מן הצואר. ולכן מודדים משם שהרי נאמר בפרשת עגלה ערופה "העיר הקרובה אל החלל".

והרי עגלה ערופה אסורה בהנאה והמקדש אשה בעגלה ערופה אינה מקודשת.

93. הגמרא בסוטה מבארת טעם פלוגתתם, שרבי אליעזר סובר שעיקר חיותו של האדם הוא בטבורו, ואילו רבי עקיבא סובר שעיקר חיותו הוא בחוטמו.

שהוא צריך לתת לכהן את שווי הבהמה אם הקרבן היה נדר, ואם היה נדבה הוא צריך לתת רק כפי טובת הנאה שיש לו בה. ראה שם הביאור בזה.

נמצא שמחלוקת נוגעת לאיסור אשת איש, באופן שעיר אחת היתה קרובה לטיבורו של החלל והשניה היתה קרובה לחוטמו, ושתייהן הביאו כל אחת עגלה ערופה. והרי רק אחת מהעגלות דינה כעגלה ערופה שאסורה בהנאה ואילו השניה היא חולין גמור ומותרת בהנאה. ואם יקדש אדם אשה באחת מן העגלות, דינה של אשה זו תלוי במחלוקת של מדידת עגלה ערופה, שלפי התנא הזה היא מקודשת ולפי התנא השני היא אינה מקודשת.

נמצא שמחלוקת נוגעת לאיסור אשת איש, באופן שעיר אחת היתה קרובה לטיבורו של החלל והשניה היתה קרובה לחוטמו, ושתייהן הביאו כל אחת עגלה ערופה. והרי רק אחת מהעגלות דינה כעגלה ערופה שאסורה בהנאה ואילו השניה היא חולין גמור ומותרת בהנאה. ואם יקדש אדם אשה באחת מן העגלות, דינה של אשה זו תלוי במחלוקת של מדידת עגלה ערופה, שלפי התנא הזה היא מקודשת ולפי התנא השני היא אינה מקודשת.

טהרת מצורע יתכן שיחלקו בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן —

דתנן במסכת נגעים [יד ט]: אם אין לו למצורע בהן יד ימנית, או בהן רגל ימנית, או אוזן ימנית ליתן עליהם מן הדם ומן השמן של קרבנותיו, הרי אין לו למצורע זה טהרה עולמית.

רבי אליעזר אומר: נותן לו את הדם ואת השמן על מקומו של הבהן והאוזן הימנית ויוצא בכך ידי חובתו.

רבי שמעון אומר: נותן על בהן ואוזן של שמאל, ויוצא.⁽⁹⁴⁾

וכל עוד שלא נתכפר המצורע כדין, הוא נשאר בטומאתו, ואסור לו ליכנס למקדש ולאכול בקדשים.

“בשעריך” — זה לקט שכחה פאה.

לקט אפשר שיחלוקו בהא דתנן במסכת פאה [ו ה]: שני שבלין שנשרו בשעת הקצירה יש עליהם דין לקט והם לעניים. אבל אם נשרו שלשה שבלין אינן לקט אלא הם שייכים לבעל הבית.

[ותיכף תביא הגמרא את דברי בית שמאי החולקים על כך].

שכחה אפשר שיחלוקו בהמשך המשנה: שני עומרין שנשכחו בשדה יש להם דין שכחה ושייכים לעניים. שלשה עומרין שנשכחו אינן שכחה אלא שייכים לבעל הבית.

ועל כולן על כל אלו השנויים במשנה [שם במסכת פאה יש במשנה עוד אופנים שלדברי התנא קמא רק שנים לעניים ולא שלשה] בית שמאי אומרים: שאפילו שלש הם לעניים ורק ארבע לבעל הבית.

ואם לקט העני שלשה מהלקט או מהשכחה ובא בעל הבית ונטלן ממנו,⁽⁹⁵⁾ לפי התנא קמא הרי זה ממון של בעל הבית ואם יקדש בו את האשה היא תהא מקודשת, ואילו לפי בית שמאי הוא גזל ביד בעל הבית והאשה אינה מקודשת.

94. הגמרא מבארת לעיל [מה ב] את מחלוקתם, שלפי התנא קמא בעינן “קרא כדכתיב” שצריך לקיים את דין התורה דוקא כפי שכתוב, ואילו התנאים האחרונים סוברים שכאשר אי אפשר לקיים את ה”קרא כדכתיב” הוא אינו מעכב.

95. רש”י. ולא רצה לפרש כפשוטו שהעני עצמו קידש את האשה, כמו להלן בפיאה שהפריש מהעיסה. שאם כן צריך לומר שהזקן ממרא מקל כבית הלל שאינה מקודשת ובית דין הגדול סובר כבית שמאי שהיא מקודשת, והרי בית שמאי

ואם לא הפריש מן הכרי אלא הוא טחן את החטים ועשה מהקמח עיסה, הוא פטור מלהפריש ממנה פאה לפי שהוא קנה אותה בשינוי.

משום רבי ישמעאל אמרו: אף אם לא הפריש פאה עד שעשה מן החטים עיסה, מפריש את הפאה מן העיסה כי שינוי אינו קונה, והחטים הם עדיין של העניים גם אחרי שנשתנו ונעשו עיסה.

ואם בא העני ולקח לבד מהעיסה, פאה, הרי שלפי תנא קמא הוא גזל בידו ואם יקדש בה את האשה היא לא תהא מקודשת, ואילו לפי רבי ישמעאל היא תהא מקודשת.

שינוי במשנה: **שלשה בתי דינין היו שם.**

אמר רב כהנא: הוא אומר אם הזקן ממרא אומר שמה שהוא מורה להלכה הוא מפי השמועה שכך קיבל מפי רבותיו, והן אומרים: **מפי השמועה** הבית דין הגדול אומרים שהם קיבלו מפי רבותיהם להיפך, **אינו נהרג.**

וכמו כן כאשר הוא אומר: **כך הוא בעיני** שכך נראה לי הדין, ולא שקיבלתי מפי רבותי, והן אומרים: **כך הוא בעינינו** שלנו נראה שהדין הוא אחרת, **אינו נהרג.**

פיאה אפשר שיחלוקו **בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן** —

דתניא: מצות פיאה להפריש מן הקמה בעוד השבלין עומדות בשדה שלא נקצרו, כמו שנאמר "לא תכלה פאת שדך לקצור" משמע אלא השאר לעניים שהם יקצרו את הפאה.

לא הפריש מן הקמה, יפריש פאה מן העומרין מאגודות השבלין הקצורות.

לא הפריש מן העומרין, יפריש מן הכרי מערימת החטים, **עד שלא מירחו** כל עוד שלא החליק את הערימה, שזהו גמר מלאכתו לענין חיוב מעשר, ועד אז הוא יכול לתת לעני את הפאה מבלי שיצטרך לעשר אותה תחילה.

אבל אם כבר מירחו חל על הכרי חיוב הפרשת מעשרות, ולכן מעשר הוא צריך להפריש קודם את כל המעשרות⁽⁹⁶⁾ מהכרי, ורק אחר כך נותן לו לעני את הפאה, כדי שלא יפסיד העני מכך שהוא איחר לתת לו את הפאה עד שנתחייבה במעשר, שאילו היה נותן לו קודם המירווח, לא היה העני צריך לעשר את הפאה, משום שפאה פטורה מן המעשר, ועתה שכבר נתחייבה במעשר ביד בעל הבית, גם העני יצטרך לעשר אותה.⁽⁹⁷⁾

97. ולא שייך לומר "יש ברירה" והוברר למפרע שהפיאה לא היתה חייבת במעשר, משום שכל זמן שלא הפריש את הפיאה ולא בירר אותה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר, ושוב לא יפטר. תוס' ד"ה מירחו.

במקום בית הלל אינה משנה. מהרש"א.
96. ולא הזכיר תרומה, משום שהוא דבר מועט וקל לתרום לכן לא חשש להזכירו.
ועוד משום שרגילים להפרישה מיד בגורן. תוס' ד"ה מרחו כאן ובבבא קמא [צד א].

מאי לאו האם לא מדובר דהוא אמר: מפי השמועה, והן אומריין: כך הוא בעינינו (100) ובכל זאת הוא נעשה זקן ממרא, וקשיא לרב כהנא?

ומתרצת הגמרא: לא! אלא מדובר שהוא אומר: כך הוא בעיני, והן אומריין: מפי השמועה.

תא שמע קושיא לרב כהנא: דאמר רבי יאשיה: שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים:

א. בעל שמחל על קינויו שנתן לאשתו רשות להסתתר עם אותו אדם שהתרה בה שלא תסתתר עמו קינויו מחול וגם אם תסתתר עם פלוני אינה נאסרת עליו.

ב. בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול ב-פג ח-ב לו אפילו לאחר שקלקל פעם שניה הם רוצים למחול לו ולא להביאו לבית דין מחללין לו ואינו נסקל, משום שהכתוב תלה את הדבר ברצונם, שנאמר "ותפשו בו אביו ואמו".

ובל שכן כשהוא אומר: מפי השמועה, והן אומריין: כך הוא בעינינו, שאינו נחרג.

עד שיאמר הזקן ממרא: כך הוא בעיני, והן אומריין: מפי השמועה. (98)

תדע שכך הוא שהרי לא הרגו את עקביא בן מהלאל שנחלק על החכמים שבלשכת הגזית בכמה דברים, ועל כרחך הטעם, מפני שהוא אמר שקיבל כך מרבתי. (99)

ורבי אלעזר אומר: אפילו הוא אומר: מפי השמועה, והן אומריין: כך הוא בעינינו הוא נחרג, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל!

ואם תאמר: מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהלאל?

מפני שלא הורה הלכה למעשה בניגוד לדעת החכמים.

תנן במשנתנו ראה נגד רב כהנא: ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך לימדתי וכך לימדו חברי.

100. הגמרא סברה שכיון שהוא מקדים את דבריו לפני דברי הבית דין שהוא אומר "כך דרשתי וכך דרשו חברי" על כרחך משום שהוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעינינו, ולפי שקבלתו קדמה בזמן לכן הקדים את דעתו.

ודוחה הגמרא שאף על פי שהוא אומר כך הוא בעיני והם אומרים מפי השמועה הוא מקדים את דעתו, משום שכונתו לומר שכך דרשתי מדעתי מכבר ועכשיו שמעתי שחברי לא דרשו כן מפי השמועה. ערוך לנר. וראה תורת חיים.

98. בערוך לנר הקשה: הרי בברייתא נאמר "דבר זו הלכה" דהיינו שחולקין בהלכה למשה מסיני, ואיך שייך לחלוק בהלכה למשה מסיני אם לאו מפי השמועה?

ותירץ על פי דעת תוס' שרבי יהודה חולק על כל הדרשות של הברייתא [ראה הערה 110], ואם כן אפשר שרב כהנא סבר כרבי יהודה.

99. במסכת עדיות [ה ו] מובא שחלק על החכמים בארבעה דברים. ובשעת מיתתו אמר לבנו: בני חזור בך מאותם הדברים. אמר לו בנו: ולמה לא חזרת בך אתה? אמר לו: אני שמעתי מפי המרובים ואתה שמעת רק ממני שאני יחיד.